

श्रोत: नयाँ पत्रिका, २०७०/१२/२२

भारतबाट ४ अर्ब ३२ करोडको विद्युत् आयात

सचेन गौतम/नयाँ पत्रिका

काठमाडौं, २२ चैत

नेपालमा जलविद्युत् उत्पादन सम्भावना प्रचुर भए पनि विद्युत्मा भारतमाथिको निर्भरता बढ्दै गएको छ । मुलुकभित्रको उत्पादनले नपुगेपछि विद्युत् प्राधिकरणले चालू आर्थिक वर्ष ०७०/७१ को ८ महिना (फागुनसम्म) भारतबाट ४ अर्ब ३२ करोड १ लाख १४ हजार रुपैयाँको विद्युत् आयात गरेको छ ।

यो वर्षको हिउँदमा लोडसेडिङ दैनिक १२ घन्टामा सीमित राख्न प्राधिकरणले बिहार राज्य विद्युत् बोर्ड र भारतीय ऊर्जा दलाल कम्पनी (पिटिसी)सँग क्रमशः ३ अर्ब ८४ करोड ७९ लाख १२ हजार र ४७ करोड २२ लाख २ लाख रुपैयाँको विद्युत् खरिद गरेको हो । नेपालको भारतसित व्यापार घाटाको ठूलो हिस्सा पेट्रोलियम पदार्थ र विद्युत्ले ओगटेको छ ।

प्राधिकरणले भारतबाट दैनिक करिब १ सय ८० मेगावाट विद्युत् आयात गरिरहेको छ । भारतबाट आयात गरिने विद्युत् खरिद मूल्य फरक-फरक छ । विद्युत् आदान-प्रदान सम्झौताअनुसार खरिद गरिने ५० मेगावाटको छुट्टै र बाँकी व्यापारिक मूल्यमा खरिद गरी प्राधिकरणले विद्युत् आयात गर्छ ।

बिहारबाट ल्याउने विद्युत्को प्रतियुनिट ८ रुपैयाँ ६४ पैसा (५.४० भारु) छ । पिटिसीबाट खरिद गरिने विद्युत् प्रतियुनिट ६ रुपैयाँ (३.७५ भारु) छ । महाकाली सन्धिमामा भएको व्यवस्थाअनुसार टनकपुरबाट नेपालले वार्षिक ७ करोड युनिट निःशुल्क विद्युत् पाउँदै आएको छ ।

प्राधिकरणका प्रवक्ता शेरसिंह भाटले विद्युत्को आन्तरिक उत्पादनले नपुगेपछि माग धान्न भारतबाट वर्षभर विद्युत् आयात गर्नुपर्ने बाध्यता रहेको बताए । 'हाल वर्षको ३ सय ६५ दिनमै आन्तरिक उत्पादनबाट कुनै पनि दिन मागअनुसार विद्युत् आपूर्ति सम्भावना नरहेकाले वर्षभर लोडसेडिङ गर्नुपर्ने नियति छ,' प्रवक्ता भाटले भने । उनले भारतले विद्युत् नदिए हिउँदमा दैनिक १८ घन्टाभन्दा बढी लोडसेडिङ गर्नुपर्ने अवस्था आउने हुँदा आयात गर्नुको विकल्प नरहेको बताए ।

प्राधिकरण, यसको सहायक कम्पनी र निजी क्षेत्रका आयोजना गरी अहिले जलविद्युत्को जडित क्षमता ७ सय १७ मेगावाट छ । भाटका अनुसार साँझको अधिकतम माग करिब १२ सय मेगावाट नाघिसकेको छ भने विद्युत्को वार्षिक माग करिब १० प्रतिशत वृद्धि भइरहेको छ ।

'७ सय १७ मेगावाटको जडित क्षमता रहे पनि हिउँदमा खोलामा पानी घट्ने हुँदा ३ सय मेगावाट मात्रै विद्युत् उत्पादन हुन्छ,' उनले भने, 'हिउँदमा करिब ८ सय मेगावाट विद्युत् अपुग हुँदा दैनिक १२ घन्टा लोडसेडिङ भइरहेको छ ।'

प्राधिकरणले आफ्ना स्वामित्वका विद्युत्गृह, डिजेल तथा मल्टिफ्युल प्लान्ट सञ्चालन, निजी क्षेत्रका उत्पादन र भारतबाट विद्युत् आयात गरी यो वर्षको हिउँदमा लोडसेडिङ दैनिक १२ घन्टामा सीमित राखेको छ ।

निजी क्षेत्रका ऊर्जा उत्पादकको संस्था (इपान) का अध्यक्ष खड्गबहादुर विष्टले भारतबाट आयातीत विद्युत्ले तत्कालको लोडसेडिङ समस्या समाधान गरे पनि दीर्घकालीन नहुने बताए । अध्यक्ष विष्टले स्वदेशी उत्पादनले विद्युत् माग पूरा गर्न सरकारले नै लगानीकर्तालाई प्रोत्साहन हुने नीति ल्याउनुपर्नेमा जोड दिए ।

'भ्याट तथा अन्य करमा छुट, प्रसारण लाइन निर्माण, पिपिए दर समायोजन र आकर्षक प्रतिफल व्यवस्था गरी लगानीकर्तालाई प्रोत्साहन गर्न सकिन्छ,' उनले भने ।

प्राधिकरण प्रवक्ता भाटले विद्युत् क्षेत्रको पुनर्संरचना आवश्यक रहेको बताए । 'प्रसारण लाइनमा राज्यले कम्तीमा पनि १० वर्षसम्म लगानी गर्ने प्रतिबद्धताका साथ प्रसारण ग्रिड कर्पोरसन स्थापना, कम्तीमा पनि तीन वितरण कम्पनी र उत्पादन कम्पनीको संरचनामा जान उपयुक्त हुन्छ,' उनले भने । हाल विद्युत् उत्पादन, प्रसारण र वितरण प्राधिकरणले गरिरहेको छ ।

श्रोत: नागरिक, २०७०/१२/२३

वैदेशिक लगानी र डलरको जोखिम

उन्नाइस वर्षअघि अरुण तेस्रो जलविद्युत् आयोजनामा लगानी गरिदिने भन्दै विश्व बैंकले नेपाललाई लोभ्यायो। धेरै चरण छलफल चल्यो। त्यतिबेला देश राजनीतिक कित्तामा बाँडिएको थियो।

अरुण बनाउनुपर्नेमा पनि कित्ताकाट भएकै हो।

अन्तमा आयोजनाबाट बैंकले हात झिक्यो। आजसम्म यो आयोजना बनेको छैन। कहिले बन्छ, भविष्यले निर्दिष्ट गर्ला। यो आयोजना नबन्नु नै वर्तमान लोडसेडिङको मुख्य कारण भन्दै अझै टिप्पणी हुने गर्छ। तर अरुण बनाउन किन सकिएन र यसपछि ठूला आयोजना किन बनाउन सकिएन भन्नेतर्फ राज्य उदासिन बन्यो। अरुणबाटै विदेशी लगानीको चर्कोरूपमा विवाद सुरु भयो। हिउँद लाग्नासाथ आज पनि पानी पण्डितहरु अरुण र तत्कालीन सरकारलाई धारे हात लाउँछन्।

अरुणमा विश्व बैंकको लगानी बाहिरिनु र खिम्ती र भोटेकोसीमा अमेरिकी डलरमा विद्युत् खरिद सम्झौता (पिपिए) गरिनुको विवाद र विरोध सेलाएको छैन। विदेशी लगानी कुन मापदण्डमा भित्र्याउने भन्दा भित्र्याउन हुन्छ/हुँदैन भन्ने विवादमै बढी समय खेर गयो। विदेशी लगानीमा बन्ने आयोजनाको पिपिए कसरी गर्ने भन्ने बहस पनि हुन सकेन। जलविद्युत् विकासको तथ्य एकातिर पन्छाएर डलर र विदेशी लगानीको विरोध र समर्थन हुनु नै देशका लागि सबैभन्दा ठूलो दुर्भाग्य भएको छ। यिनै विवादमा पाँठैजोरी खेलिरहँदा देशले अँध्यारो मात्र भोगेन। अर्थतन्त्रसमेत धरासायी हुँदै गएको छ। उच्च कर्मचारी दाताको तलुवा चाट्दै हिँडे भने सरकार हाँक्नेहरु दलालको हौवाका पछि लागे।

यहींबाट ठूला आयोजना असफल हुने सिलसिला सुरु भयो।

सस्तो अरुण नबनेपछि खिम्ती र भोटेकोसीजस्ता महँगा आयोजना विदेशी लगानीमा बने। यी आयोजना डलरमा पिपिए हुँदा यसपछि हरेक विदेशी लगानीका आयोजनाले पिपिएमा यस्तै महँगो दर माग्ने संस्कार बस्यो। नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले वार्षिक आयको झन्डै ४० प्रतिशत दुई आयोजनाको बिजुली किन्नमै खर्च गर्छ। यी आयोजनामा पिपिए गर्ने तत्कालीन सरकारले बढ्दो विद्युत् अभावमात्र केलाउन सक्यो वा यस्तो निर्णयले प्राधिकरण र सिंगो अर्थतन्त्रमा पर्ने असरको आँकलन गरेन। तत्कालीन सरकारले गहन विश्लेषण गरेर प्राधिकरणले बेहोर्नुपर्ने जोखिम न्युनीकरण गर्ने पक्षमा अडान राख्न नसक्नु दुर्घटनाको मुख्य कारण हो। यो डेढ अक्कलपूर्ण निर्णयको क्षति प्राधिकरणले भोगिरहेकै छ।

अरुण नबन्नुमा कसको स्वार्थ थियो र खिम्ती-भोटेकोसीको पिपिए किन गरियो? भन्ने विवादमै डेढ दशक बित्यो। परिणाम निस्केन। यही कारणले जलविद्युत् विकासमा सुस्तता आएको यस क्षेत्रका विषयमा बोल्ने र उघ्याउनेले स्वीकार्न सकेका छैनन्। खिम्तीसँग २० वर्ष र भोटेकोसीसँग २५ वर्ष सम्झौता गरिएको छ। खिम्तीले अबको ६ वर्ष र भोटेकोसीले ११ वर्षमा आयोजना सरकारलाई चलेकै अवस्थामा हस्तान्तरण गर्नुपर्छ। दुई पक्ष सहमत भए पिपिए पुनरावलोकन गर्न सकिने सम्झौतामै व्यवस्था छ। रुग्ण प्राधिकरणको पहिलो उपचार तत्काल पिपिए पुनरावलोकन गर्नु हो। राधा जवालीले यो काम गर्न सकिन भने ऊर्जा मन्त्रीको इतिहासमा योभन्दा ठूलो उपलब्धि अरु हुँदैन तर ओठे लडाइँमै सीमित रहने हो भने के अर्थ?

प्राधिकरणभित्र आर्थिक अनियमितताका आफ्नै शृङ्खला छन्। विगतका आपराधिक काम दोहोर्‍याउएर सरकारले यही संस्थालाई आर्थिक भार थुपाउँ जानु पक्कै बुद्धिमानी होइन। यद्यपि खिम्ती-भोटेकोसीको तुलनामा विदेशी लगानीका पछिल्ला आयोजनामा गरिएको पिपिएमा नेपाली मुद्रा र डलरको जोखिम न्यून गर्ने प्रयास गरिँदैछ। खिम्तीको पिपिए हुँदा डलर र नेपाली मुद्राको भुक्तानी प्रतिशत क्रमशः ९७ र ३ प्रतिशत थियो। अर्थात् ९७ प्रतिशत महसुल डलरमा भुक्तानी गर्नुपर्थ्यो। यो व्यवस्था भोटेकोसीमा ९० प्रतिशतमा झारियो। ५० मेगावाटको माथिल्लो मर्स्याङ्दी 'ए' सँग प्रतियुनिट ९ सेन्ट (९ रुपियाँ प्रतियुनिट) मा पिपिए गरियो। यो आयोजनामा सुरुको १५ वर्ष ९७ प्रतिशत, १५ देखि २० वर्षसम्म ९० प्रतिशत र अन्तिम १० वर्षका लागि ६१ प्रतिशत डलरमा भुक्तानी गर्नुपर्छ। यो खिम्ती

बराबरकै पिपिए हो। खिम्ती-भोटेकोसीमा उत्पन्न विवाद र आर्थिक बर्बादीको हेक्का हुँदाहुँदै मर्स्याङ्दीमा डलरको जोखिम प्राधिकरणले बोक्नुमा विदेशी लगानीका आयोजना व्यक्तिगत स्वार्थबाट प्रेरित हुने गरेको छर्लङ्ग हुन्छ। प्राधिकरणले यसमा खुलेआम बदमासी गर्यो।

प्रतिस्पर्धाबाट निजी क्षेत्रलाई दिइएको कावेली 'ए' मा भने १५ वर्ष (ऋण तिर्ने अवधि) सम्म डलर र नेपाली मुद्राको भुक्तानी ६० र ४० प्रतिशत कायम गरिएको छ। यसमा डलरको जोखिमलाई न्युनीकरण गर्ने प्रयास गरियो। प्रतिस्पर्धाबाट निजी क्षेत्रलाई हस्तान्तरण गरिएको सुपरसिक्स आयोजनामध्ये ८२ मेगावाटको तल्लो सोलुको पिपिए डलरमै गरियो। सोलुको पिपिए बैंक ब्याज तिर्ने १० वर्षको अवधिसम्म ५५ प्रतिशत डलर ४५ प्रतिशत नेपाली मुद्रामा भुक्तानी गर्ने गरी गरियो। तल्लो सोलुमा डलरको न्युन जोखिम र क्षतिपूर्ति (विन विन सिचुएसन) को समान अवस्था छ। यद्यपि यो दीर्घकालीन समाधान होइन। आयोजनापिच्छे फरक-फरक मापदण्ड तय गरेर पिपिए गर्दा विवाद र विरोधको शृङ्खला कहिल्यै अन्त्य हुँदैन। डलरमा गरिएको पिपिएको विरोध गर्दै बाटामा बसेर मादल बजाउँदैमा पनि दलाल, ठेकेदार र उप-बुजुकले खेलन छोड्दैनन्।

वैदेशिक लगानी र डलरका विषयमा बहस हुँदा विश्व अर्थतन्त्रको नजिक रहेर विश्लेषण गर्न जरुरी छ। विश्व अर्थतन्त्रमा उदीयमान भारत र चीनको अर्थतन्त्रले विदेशी लगानी भित्र्याएपछि मात्र गति लिएको उदाहरण छ। अर्थतन्त्र सवल हुनासाथ स्वदेशी मुद्रा सवल हुन्छ र डलरको जोखिम न्युन हुँदै जान्छ। अर्कोतर्फ अन्तर्राष्ट्रिय नियमअनुसार जो-कोही विदेशीले दोस्रो देशमा डलरमै लगानी गर्ने हो। विदेशी बैंकबाट डलरमा लिइएको ऋण उसले सोही मुद्रामा भुक्तानी गर्नुपर्छ र प्रतिफल डलरमै लैजान चाहेको हुन्छ। लगानीकर्ता चाहन्छ- डलरको जोखिम वा प्रतिफल फिर्ता लैजाने व्यवस्थामा सम्बन्धित देशको सरकारले सहयोग गरोस्। अब प्रतिफल फिर्ता लैजान दिनेमात्र होइन, राष्ट्रिय स्वार्थको सुनिश्चितता पनि राज्यले गर्नुपर्छ। यी पक्षमा विदेशी लगानी भित्र्याउन पहल वा समन्वय गर्ने व्यक्ति वा संस्थाले समेत सोचन जरुरी छ।

सम्बन्धित विषयमा सधैं विवाद हुनु, ऐन/नियम बनाउन हरेक सरकारले बेवास्ता गर्नुको कारण विद्युत् विकासमा सरकार संवेदनशील नहुनु नै हो। २०६५ सालदेखि संसदमा विचाराधीन विधयेक पास गर्न त्यसयताका सरकारले पहल नगर्नुले पनि यो क्षेत्रको विकासमा सरकार कुहिरोभित्रको काग भएको छ भन्ने थप पुष्टि हुन्छ। यो परिस्थितिमा जथाभावी विदेशी लगानी हुलेर डलरमा पिपिए गर्दैमा अर्थतन्त्रको भ्यागुतो उफ्रँदैन। विदेशी लगानी ल्याउनुपर्छ भन्ने तर डलरमा पिपिए गरेर देश बर्बाद हुन्छ भन्ने सुँगा रटाइको पनि तुक हुँदैन। जलविद्युत्मा विदेशी लगानी चाहिन्छ, डलरमा पिपिए गर्नुपर्छ। यसमा हुने जोखिम सरकार, प्रवर्द्धक र प्राधिकरणमा बाँडफाँट हुने स्पष्ट व्यवस्था हुनुपर्छ। कानुनी व्यवस्था नगर्ने हो भने अरुण नबनेर जसरी आजसम्म पछुतो भएको छ। अबको १०/१५ वर्षपछि डलरमा पिपिए नगरेर अपराध भयो भन्दै विवाद र विरोधको नयाँ शृङ्खला सुरु हुन्छ। यसर्थ अन्त्यहीन विवाद र विरोध निर्मुलको एउटै विकल्प जलविद्युत् विकासमा वैदेशिक लगानी भित्र्याउन समयानुकूल कानुन बन्नु नै हो।

श्रोत: कारोवार, २०७०/१२/२४

बीपीसीले चलनचल्ती दर मागेपछि पीपीए रोकियो

काठमाडौं, २३ चैत- बटवल पावर कम्पनी लिमिटेड (बीपीसी) ले चलनचल्तीमा रहेको विद्युत् खरिद दर (पोस्टेड रेट) दिनुपर्ने माग गरेपछि नेपाल विद्युत् प्राधिकरणसित विद्युत् खरिद समझौता (पीपीए) हुन सकेको छैन ।

विद्युत् प्राधिकरण र बीपीसीबीचको पीपीए गत साउनदेखि सकिएको हो ।

बीपीसीले १२ मेगावाटको झिमुक र ५ मेगावाटको आँधीखोला आयोजना सञ्चालन गरिरहेको छ । यसबीचमा दुई संस्थाका प्रतिनिधिबीच पटकपटक वार्ता भए पनि निष्कर्षमा पुग्न सकेको छैन । बीपीसीले हाल अन्य प्रवर्द्धकलाई दिँदै आएको प्रतियुनिट ५ रुपैयाँ ६० पैसा मागेको छ ।

यता विद्युत् प्राधिकरण बीपीसीले लगानी उठाइ नाफा कमाइसकेको प्रतिकिलोवाट लागत ७ सय अमेरिकी डलर भएको भन्दै सूत्रअनुसार पीपीए हुनुपर्ने अडान लिएको छ । सूत्रअनुसार प्रतियुनिट १ रुपैयाँ ९० पैसामा पीपीए हुनुपर्ने अडानमा विद्युत् प्राधिकरणका अधिकारी छन् ।

चलनचल्तीमा रहेको दरमा पीपीए भए अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको ध्यानकर्षण हुने र अन्य आयोजनालाई पनि यही नजिर बस्ने भन्दै विद्युत् प्राधिकरण उसले मागेको दरमा पीपीए गर्ने पक्षमा छैन । प्राधिकरण र बीपीसीबीच २०५८ असार २९ गते पीपीए भएको हो ।

बीपीसीले २५ मेगावाटसम्मका आयोजनालाई दिँदै आएको फ्ल्याट दर मागेको विद्युत् प्राधिकरणका एक अधिकारीले बताए । जसअनुसार हिउँदको ४ महिनामा प्रतियुनिट ८ रुपैयाँ ४० पैसा र वर्षादको ८ महिनामा ४ रुपैयाँ ८० पैसा दिनुपर्ने अडान उसको छ । यो दर नभए मूल्यवृद्धि वार्षिक ६ प्रतिशत हुनुपर्ने अडान राखेको ती अधिकारीले जानकारी दिए ।

झिमुक आयोजनाको पीपीए दर औसत प्रतियुनिट ६ रुपैयाँ २० पैसा र आँधीखोला आयोजनालाई प्रतियुनिट ४ रुपैयाँ ४८ पैसा छ । आँधीखोला आयोजनाको क्षमतावृद्धिको काम भइरहेकाले गत मंसिरदेखि यो आयोजना बन्द छ । यसबीचमा बीपीसीले आँधीखोलाको क्षमता बढाएर ९.४ मेगावाट पुऱ्याएको छ । यसको पनि पीपीए भइसकेको छ । आगामी २ महिनादेखि आयोजनाबाट विद्युत् उत्पादन गर्ने तयारी बीपीसीको छ ।

पीपीए प्रक्रियामा रहेका बीपीसीका निमित्त सीईओ प्रतीकमानसिंह प्रधान बताउँछन् । विद्युत् प्राधिकरणले मागेको सबै विवरण उपलब्ध गराइसकेको उनले जानकारी दिँदै उनले भने, "चाँडै पीपीए हुनेछ ।"

बीपीसीले १२.५ मेगावाटको झिमुक आयोजनाबाट वार्षिक ५५ लाख युनिट र ५.१ मेगावाटको आँधीखोलाबाट ३० लाख युनिट बिजुली प्राधिकरणलाई बिक्री गर्छ । यी दुवै आयोजना नदीको बहावमा आधारित (रन अफ दि रिभर) प्रकृतिका हुन् । बीपीसीले पश्चिमका प्युठान, अर्घाखाँची, रोल्पा, स्याङ्जा र पाल्पामा सीधै आफ्नो प्रसारणलाइनबाट विद्युत् वितरण गरिरहेको छ । बाँकी बिजुली प्राधिकरणलाई बिक्री गर्दै आएको छ

पश्चिमका पाँच जिल्लामा आफ्नै प्रसारणलाइनबाट ३९ हजार ६ सय २१ घरधुरीमा विद्युत् आपूर्ति गर्दै आएको बीपीसीले महसूल बढाउन प्रस्ताव गरेको छ । लामो समय बितिसकदा पनि महसूल नबढ्दा नोकसानी भएको भन्दै उसले विभिन्न श्रेणी विभाजन गरी महसूल निर्धारण आयोगमा प्रस्ताव गरेको हो ।

सरकारले साँगिला इनर्जीलाई ९५ करोड रुपैयाँमा बीपीसी बेचेको हो । कम्पनीमा साँगिलाको ६८.९५ प्रतिशत, सर्वसाधारणको १०, सरकारको ९.९, इन्टरकास्ट नेपालको ६, युनाइटेड मिसन टु नेपालको २.७९, कर्मचारीको २ र प्राधिकरणको १ प्रतिशत सेयर छ ।

श्रोत: कारोवार, २०७०/१२/२४

मिस्त्रीखोला डेढ वर्ष पछि धकेलियो

" निर्माण सुरु नहुँदै लागत ५५ करोड बढ्यो "

बाबुराम खड्का

काठमाडौं, २३ चैत- नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले कालीगण्डकी करिडोरमा प्रसारणलाइन निर्माणमा ढिलाइ गरेपछि निजी लगानीमा बन्ने ४२ मेगावाटको मिस्त्रीखोला जलविद्युत् आयोजना डेढ वर्ष पछाडि धकेलिएको छ ।

०७३ जेठ ३ भित्र विद्युत् उत्पादन गर्ने गरी प्रवद्धक रोबस्ट इनर्जी प्रालि र प्राधिकरणबीच विद्युत् खरिद-बिक्री सम्झौता (पीपीए) भएकोमा प्रसारणलाइन समयमा नबन्ने अवस्था आएपछि उसैको अनुरोधमा आयोजना डेढ वर्ष धकेलिएर ०७४ पुसमा पुगेको छ । प्रवद्धकले आयोजना सम्पन्न गर्न नयाँ कार्यतालिकासमेत तयार गरेको छ । दैनिक १२ घण्टा लोडसेडिङ हुँदा पनि प्राधिकरण प्रसारणलाइन बनाउन गम्भीर नभएको आरोप उसको छ ।

डेढ वर्ष ढिलाइले निर्माण सुरु नहुँदै आयोजनाको लागत ५५ करोड रुपैयाँ बढेको रोबस्टका प्रबन्ध निर्देशक सुब्रत धितालले बताए । सिमेन्ट, डन्डी र डलर महुँगिएपछि इलेक्ट्रोमेकानिकल, हाइड्रोमेकानिकल उपकरणका साथै मजदुर ज्यालासमेत बढ्दा हालसम्म ५५ करोड रुपैयाँ लागत बढेको उनको भनाइ छ । यो लागतले अर्को ३ मेगावाट आयोजना निर्माण हुन्छ ।

“निर्माणअगावै आयोजनाको लागत बढ्यो,” उनले भने, “बिजुली बिक्रीबाट प्राप्त हुने करोडौं रुपैयाँ आम्दानीसमेत गुमाउनुपर्नेछ। प्राधिकरणका कारण हामी मारमा पर्‍यौं।” आफूहरूले ०७३ जेठ ३ भित्र विद्युत् उत्पादन गर्नगरी काम सुरु गरेको उनले बताए। “लगानी जूटाउने, वातावरण प्रभाव मूल्यांकन, जग्गा खरिदलगायतका सबै काम सकेर हामी निमोणका लागि बोलपत्र कागजात तयार गरेर बसेका छौं,” उनले थपे।

प्राधिकरणले निर्धारित समयमा प्रसारणलाइन नबनाए पनः आयोजना प्रभावित हुने धितालको भनाइ छ। “निर्धारित समयमा प्रसारणलाइन सम्पन्न नभए ‘लेऊ वा देऊ (टेक अर पे) अनुसार प्राधिकरणले रोबस्टलाई तिर्नुपर्ने हर्जना ८ प्रतिशतमात्र छ। यसबाट वार्षिक १० करोड रुपैयाँमात्र आउँछ,” उनले भने, “जबकि कम्पनीले बैंक-वित्तीय संस्थाबाट लिएको कर्जाको ब्याजमात्रै ५० करोड रुपैयाँ हुन आउँछ।”

कालीगण्डकीमा म्याग्दीको दानादेखि बुटवलसम्म २२० केभी क्षमताको १ सय १५ किलोमिटर लामो प्रसारणलाइन बनाउनुपर्ने हुन्छ। रकम अभाव हुँदा प्राधिकरणले प्रसारणलाइन बनाउन सकेको छैन। आयोजनाले विद्युत्गृहबाट दाना स्बस्टेसनसम्म जोड्न ४ किलोमिटरमात्र प्रसारणलाइन बनाउनुपर्ने हुन्छ।

आयोजना म्याग्दीको नारच्याङ गाविसमा पर्छ। प्राधिकरण र रोबस्टबीच ०६७ मा पीपीए भएको हो। ऊर्जा मन्त्रालयले ०६८ कात्तिकमा ३५ वर्षका लागि (विसं. २१०३) सम्मका लागि विद्युत् उत्पादनको अनुमति दिएको छ।

आयोजनाको अनुमानित लागत ५ अर्ब ६५ करोड रुपैयाँ छ। यसमध्ये ७० प्रतिशत कर्जा र बाँकी ३० प्रतिशत सेयर लगानी हुनेछ। आयोजनामा प्रवद्धकले १ अर्ब ४१ करोड रुपैयाँ स्वपुँजी लगानी गरिसकेका छन्। नबिल बैंकको नेतृत्वमा हिमालयन, जलविद्युत् लगानी तथा विकास कम्पनी लिमिटेड, नेपाल इन्भेस्टमेन्ट, नेपाल बैंक, लक्ष्मी, सिद्धार्थ र एस डेभलपमेन्ट बैंकले सहवित्तीयकरणअन्तर्गत ४ अर्ब २४ करोड रुपैयाँ कर्जा लगानी सम्झौता गरेका छन्।

आधार वर्ष ०६७-६८ लाई मानेर प्रतियुनिट ४ रुपैयाँ ६६ पैसामा पीपीए भएको छ। आधार वर्षपछि प्रत्येक आर्थिक वर्षका लागि ३ प्रतिशतका दरले १५ पटकसम्म मूल्यवृद्धि दिने सहमति भएको छ। पीपीएअनुसार व्यापारिक उत्पादन भएको मितिदेखि विद्युत् मूल्य प्रतियुनिट ५ रुपैयाँ ४० पैसा पुग्नेछ।

आयोजनामा आईएमई ग्रुपका अध्यक्ष चन्द्रप्रसाद ढकाल, प्रदीपजंग पाण्डे, सुहृद घिमिरे, रामकाजी कोने, श्यामसुन्दर खेतानलगायत उद्योगी-व्यवसायीको पनि लगानी छ।

श्रोत: नयाँ पत्रिका, २०७०/१२/२५

करको मारमा जलविद्युत् क्षेत्र

सचेन गौतम

सरकारका विभिन्न निकायले लगाउने करका कारण जलविद्युत् क्षेत्र लगानीमैत्री बन्न सकेको छैन । सरकारी निकायले छुट्टाछुट्टै शीर्षकमा विभिन्न कर लगाउँदा लगानीकर्ता निरुत्साहित भइरहेका छन् भने बिजुली महँगो भएको छ ।

जलविद्युत् आयोजनाका प्रवर्द्धकले सर्वे तथा उत्पादनको महँगो लाइसेन्स शुल्क, रोयल्टी, निर्माण सामग्रीमा मूल्य अभिवृद्धि कर (भ्याट), वातावरणीय सेवा शुल्क (पेस), आयकर तथा टुंगागिट्टी प्रयोग गरेबापत कर बुझाइरहेका छन् । प्रवर्द्धकले कर एकद्वार प्रणालीबाट मात्रै लिन सरकारसँग माग गरे पनि सुनुवाइ भएको छैन ।

स्वतन्त्र ऊर्जा उत्पादक संस्था (इपान)का निवर्तमान अध्यक्ष डा. सुवर्णदास श्रेष्ठले विभिन्न सरकारी निकायले छुट्टाछुट्टै कर लिँदा जलविद्युत् आयोजना बढी मर्कामा परेको बताए ।

'हरेक सरकारी निकायले छुट्टाछुट्टै कर लिने व्यवस्था हटाएर एकद्वार प्रणालीमार्फत लिनुपर्छ,' उनले भने, 'एकमुष्ट रोयल्टी तिरेपछि त्यसलाई अर्थ, वन, स्थानीय विकास मन्त्रालयलगायत निकायबीच बाँडफाँड गरी हाल रहेको दोहोरो/तेहोरो कर लिने व्यवस्था हटाउनुपर्छ।' श्रेष्ठले स्थानीय स्रोत (पानी) प्रयोग गरेबापत वर्षेनी रोयल्टी तिरेपछि अन्य सरकारी निकायले कर लिन नपाउने व्यवस्था गरिनुपर्ने बताए ।

विद्युत् ऐनले व्यापारिक उत्पादन सुरु गरेको १५ वर्षसम्म प्रतिजडित किलोवाट र प्रतियुनिट सरदर बिक्री मूल्यको वार्षिक क्रमशः सय रुपैयाँ र २ प्रतिशतका दरले आयोजनाले सरकारलाई रोयल्टी बुझाउनुपर्ने व्यवस्था गरेको छ । १५ वर्षपछि प्रतिजडित किलोवाट वार्षिक हजार रुपैयाँ र प्रतियुनिट सरदर बिक्री मूल्यको १० प्रतिशत रोयल्टी बुझाउनुपर्ने कानुनी व्यवस्था छ । प्रवर्द्धकले ३५ वर्षपछि आयोजना सरकारलाई निःशुल्क हस्तान्तरण गर्नुपर्नेछ ।

जलविद्युत् आयोजना निर्माणका लागि पछिल्लो समय वन क्षेत्रको जग्गा लिन सबैभन्दा बढी समस्या देखिएको छ । वन क्षेत्रको जग्गा प्रयोग गरेबापत जलविद्युत् आयोजनाले सरकारलाई छुट्टै कर बुझाउनुपर्छ । 'वनक्षेत्रको जग्गा प्रयोग गर्न अहिले कायम रहेको व्यवस्थाले कुनै पनि जलविद्युत् आयोजना बन्न सक्दैनन्,' विद्युत् प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक अर्जुनकुमार कार्कीले भने । वन क्षेत्रको जग्गा लिन प्रक्रियागत झन्झट पनि छ । जग्गा लिने प्रक्रिया करिब १ वर्ष लाग्ने गरेको छ ।

संसद्को प्राकृतिक स्रोत र साधन समितिले निर्देशन दिएकै आधारमा विनाकार्यविधि वन मन्त्रालयले जलविद्युत् आयोजनाले खुद मुनाफाको बढीमा एक प्रतिशत वातावरणीय सेवाशुल्क (पेस) तिर्नुपर्ने व्यवस्था गरेको छ ।

प्रवर्द्धक कम्पनीले आयोजनास्थलको जिल्ला वन कार्यालयमा रकम बुझाउनुपर्ने व्यवस्था छ । कार्यालयले कार्यक्रम बनाई आयोजनाको प्रभावित भू-भागको जलाधार क्षेत्र संरक्षण र व्यवस्थापनमा रकम खर्च गर्नेछ ।

कबूलियत वन प्रयोग गरेबापत जलविद्युत् आयोजनाले दस्तुर बुझाउनुपर्ने, वन क्षेत्र जग्गा प्रयोग गरेबापत वृक्षारोपण गर्नुपर्ने र आयोजना कार्यान्वयन गर्दा हटाउनुपर्ने व्यवस्था छ ।

त्यस्तै, रूखबिरुवा तोकिएको क्षेत्रमा रोपेर ५ वर्षसम्म पूरै रेखदेख जिम्मा लिई वन कार्यालयलाई हस्तान्तरण गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । त्यसो नगरे लाग्ने लागत अनुमानबमोजिम रकम आयोजना रहेको जिल्ला वन कार्यालयलाई बुझाउनुपर्ने व्यवस्था छ ।

इपान उपाध्यक्ष शैलेन्द्र गुरागाईंले जलविद्युत् क्षेत्रमा लगाइएका करले कुनै पनि आयोजनाले लगानीकर्तालाई दिने प्रतिफल प्रभावित भएको बताए । 'करकै कारण प्रतिफल घटेपछि जलविद्युत् क्षेत्रका वास्तविक लगानीकर्ता विस्थापित भइरहेका छन्,' उनले भने, 'लगानीकर्तालाई प्रोत्साहन गर्न विभिन्न निकायले लिने गरेको हालको कर व्यवस्था हटाएर एकद्वार प्रणालीमार्फत लिई रकम बाँडफाँड गर्नुपर्छ ।'

सरकारले ०७५ भित्र निर्माण सम्पन्न हुने जलविद्युत् आयोजनालाई उत्पादन सुरु भएको १० वर्षसम्म आयकर नलाग्ने र त्यसपछिका ५ वर्ष आधा मात्रै आयकर लाग्ने व्यवस्था गरेको छ ।

श्रोत: नयाँ पत्रिका, २०७०/१२/२७

तल्लो अरुणको ब्रास पावर सम्पर्कविहीन

लक्ष्मण वियोगी

काठमाडौँ - चार सय मेगावाट तल्लो अरुण जलविद्युत आयोजना बनाउन उत्पादन अनुमतिपत्र लिएको ब्राजिलको ब्रास पावर कम्पनी विगत ४ महिनादेखि सम्पर्कबाहिर छ।

ऊर्जा मन्त्रालयले तोकेको समयभित्र कम्पनीले प्रगति विवरण बुझाउन नसकेपछि सम्पर्कमा नआएको छैन।

यसलाई २०६९ मंसिरमा अधुरो वातावरणीय प्रभाव अध्ययन (इआइए) पूरा गरेर विद्युत खरिद सम्झौता (पिपिए) र वित्तीय व्यवस्थापन गर्न १८ महिना समय अनुमतिपत्र दिइएको थियो। तर, १६ महिना पूरा हुँदासम्म कम्पनीले आयोजनाको कुनै पनि विवरण नबुझाएको विद्युत विकास विभागका प्रवक्ता गोकर्णराज पन्थले बताए।

'१६ महिनाभित्र एकपटक मात्र सामान्य अध्ययन विवरण बुझाउँदै आयोजनाको क्षमता ६ सय ५० मेगावाटसम्म प्रस्ताव गरेको थियो,' उनले नागरिकसँग भने, 'मन्त्रालयले यो प्रस्ताव स्वीकृत गरेन, त्यसपछि सम्पर्कमा आएको छैन।'

दुई महिनाभित्र तोकिएको विवरण बुझाउने सम्भावना नरहेको बताउँदै पन्थले भने, 'सम्पर्कमा आएन र बनाउन नसक्ने अवस्था रहे अनुमतिपत्र खारेज हुन्छ।' उनले थपे, 'अझै समय बाँकी छ, प्रगति विवरण नबुझाए पनि आयोजना बनाउँछु भन्ने चित्त बुझाउँदा आधार पेस गर्नु भन्ने अनुमतिपत्रको म्याद थपिन्छ।' मन्त्रालयका एक उच्च अधिकारीले भने, 'कम्पनीले आयोजनाको क्षमता बढाउन गरेको प्रस्ताव स्वीकृत गर्ने अधिकार मन्त्रालयलाई छैन, लगानी बोर्डमा सिफारिस गर्न सकिन्छ्यो।' कम्पनीको गतिविधि हेर्दा सिफारिस गर्न आवश्यक नखेखिएको उनले बताए। क्षमता बढाउँदा आयोजनाको निर्माण अवधि थप लम्बिने हुँदा पनि प्रस्ताव स्वीकृत नगरिएको उनले प्रस्ट पारे।

जलविद्युत विकास नीति, २०५८ मा उत्पादित बिजुली स्वदेशमा खपत गर्ने आयोजनाको हकमा ३५ वर्ष र निर्यात गर्नेलाई ३० वर्षसम्म उत्पादन अनुमतिपत्र दिने प्रावधान छ। तर, यसका लागि प्रवर्द्धक कम्पनीले पिपिए वा कनेक्सन एग्रीमेन्ट (प्रसारण लाइन बन्ने आधार) वा वितीय व्यवस्थापन गरेको कागजात जुटाउनुपर्छ।

ब्रास पावरले तीमध्ये एउटै आधार पूरा नगरेको आधारमा १८ महिनाभित्र ती काम पूरा गर्ने गरी अनुमतिपत्र दिइएको थियो। मन्त्रालयले गैरकानुनी बाटोबाट अनुमतिपत्र दिएकाले कम्पनीले खेल्ने ठाउँ पाएको मन्त्रालयकै अधिकारी बताउँछन्। विभागको 'वेब साइट'मा समेत अनुमतिपत्रको म्याद २०९९ कात्तिकमा सकिने उल्लेख छ।

निर्यातमूलक आयोजना भएकाले अनुमतिपत्र दिँदा भारतसँग बिजुली निर्यात तथा पिपिए गर्न सजिलो होस भनेर आंशिक प्रक्रिया पूरा गरेकै आधारमा अनुमतिपत्र दिइएको विभाग उच्च स्रोतले बतायो। स्रोतले भन्यो, 'सरकारले विदेशी लगानी आओस भनेरै प्राथमिकता दिएको हो तर सर्तअनुसारका काम नभएपछि विश्वास गर्ने आधार भएन।'

कम्पनीले ४ महिना बिजुली भारत निर्यात गर्न पिटिआई (पावर ट्रेड इन्डिया) सँग समझदारी गरिसकेको र पिपिए गर्न पिटिआई र नेपाल विद्युत प्राधिकरणसँग परामर्श भइरहेको गलत विवरण पेस गरेको थियो। आवश्यक विवरण पेस गरी ३० महिनाभित्र निर्माण सुरु गर्नुपर्ने समेत मन्त्रालयले सर्त राखेको थियो। 'भारतमा बिजुली निर्यात गर्न सजिलो होस भनेरै सरकारले सहजीकरण गरिदिएको हो। तर, उसको नियत काम नगर्ने देखियो,' विभाग स्रोतले भन्यो, 'कम्पनी भाग्ने वा अनुमतिपत्र ओगटिरहने दाउ हेरिरहेको छ।' क्षमता ६ सय ५० मेगावाट भइसकेपछि लगानी बोर्ड ऐनअनुसार बोर्डको क्षेत्राधिकारभित्र जाने हुँदा अनुमतिपत्र ओगटिरहने पनि उसको नियत देखिएको स्रोतले प्रस्ट्यायो।

नेपालमा तल्लो अरुण जलविद्युत कम्पनी खोलेर अनुमतिपत्र लिएको कम्पनीले ४ सय मेगावाट बनाउन सम्भव नहुने भन्दै आयोजना छोड्ने बुझिएको मन्त्रालय स्रोतले भन्यो। कम्पनीले पेस गरेको विवरण अध्ययन गरी प्रतिवेदन पेस गर्न विभागका उप-महानिर्देशक सञ्जय शर्माको संयोजकत्वमा कमिटी गठन गरिएको थियो। उक्त कमिटीले पनि ४ सय मेगावाटका लागि अनुमतिपत्र दिइसकेकाले क्षमता बढाउन उचित नहुने सुझाव पेस गरेको थियो।

५ वर्षअघि नै सर्वेक्षण अनुमतिपत्रको अवधि सकिएपछि विदेशी लगानी आउने भन्दै मन्त्रालयले न्यूनतम प्रक्रिया पूरा गरेकै आधारमा अनुमतिपत्र दिइएको थियो। अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिस्पर्धाबाट अनुमतिपत्र पाएकाले जसरी पनि क्षमता बढाउन उसले अडान राख्दै आएको छ। आयोजना विगत १३ वर्षदेखि अध्ययन हुँदै आए पनि लक्षित उपलब्धि हासिल हुन सकेको छैन।

श्रोत: कारोवार, २०७०/१२/२७

२ वर्षमा आयोजना नसकिए एक्जिमको लगानी फिर्ता

बाबुराम खड्का

काठमाडौं, २६ चैत- निर्माणाधीन माथिल्लो त्रिशूली-३ 'ए' जलविद्युत् आयोजना आगामी २ वर्षमा सम्पन्न नभए लगानीकर्ता एक्सपोर्ट इम्पोर्ट एक्जिम० बैंक चाइनाले कर्जा फिर्ता लैजाने भएको छ ।

आयोजनाको प्रगतिबारे जानकारी लिन नेपाल आएका बैंकका प्रतिनिधिले ऊर्जा मन्त्रालय र विद्युत् प्राधिकरणका अधिकारीलाई भेटी कर्जा सम्झौता अवधि १८ मे २०१६ सम्म मात्र रहेको स्मरण गराएका छन् । बैंकले निर्धारित समयमा आयोजना सम्पन्न नभए कर्जा सम्झौता सीमा बढाउन नमिल्ने स्पष्ट पारेको ऊर्जाका सहसचिव केशवध्वज अधिकारीले बताए । बैंकको प्रतिनिधिमण्डल अहिले काठमाडौंमै छ । आयोजना बनाउन एक्जिम बैंकले ११ करोड ५१ लाख १० हजार अमेरिकी डलर ९करिब साढे ११ अर्ब रुपैयाँ० सहुलियत दरमा कर्जा दिएको छ ।

आयोजनाको ४२ प्रतिशत काम सकिएको प्राधिकरणले जनाएको छ । अहिलेको गतिअनुसार आयोजना आगामी २ वर्षमा सकिने सम्भावना कम भएको स्वयं ऊर्जाका अधिकारी बताउँछन् । ३५ महिनामा सम्पन्न गर्नेगरी २०११ जुनदेखि आयोजना निर्माण सुरु भएको हो । आयोजनाको निर्धारित समय यही अप्रिल ३० देखि सकिँदैछ ।

निर्धारित समयमा सम्पन्न नहुने भएपछि २ वर्षे म्याद थपको तयारी भइरहेको आयोजना प्रमुख उत्तमबहादुर अमात्यले जानकारी दिए । उनका अनुसार यो प्रस्ताव व्यवस्थानमा पुगेको छ । आयोजनाको लागत बढ्ने सम्भावना रहेको जानकारी दिँदै अमात्यले यसबारे छलफल नै सुरु नभएको बताए ।

आयोजनाको क्षमता बढाउने विषय विवादित बनेपछि लामो समय काम ठप्प भएको थियो । चौतर्फी दबाव आएपछि प्राधिकरणले क्षमता बढाउने निर्णय फिर्ता लिएको थियो । सुरुङ खन्ने काम ६५ प्रतिशत सकिएको छ ।

विष्फोटक पदार्थ ल्याउन भएको ढिलाइले आयोजनाको काम प्रभावित भएको अमात्यले बताए । यता सिभिल ठेकेदार चाइना गेजुवा ग्रुप लिमिटेडले विभिन्न कारणले आयोजनाको काममा ढिलाइ भएको भन्दै ९ करोड अमेरिकी डलर ९क२१ अर्ब रुपैयाँ दाबी पेश गरेको छ । उसको यो दाबी प्राधिकरणले अस्वीकार गरिसकेको छ । 'डिस्प्युट एक्युजिसन बोर्ड'बाट मात्र दाबीसम्बन्धी निर्णय गर्ने उसले बताएको छ ।

जग्गा अधिग्रहणमा समस्या आएपछि प्रसारणलाइनमाको काममा ढिलाइ भएको अमात्यले बताए । आयोजनास्थलदेखि थानकोटसम्म ४४ किलोमिटर लामो २२० केभी प्रसारणलाइनको ठेक्का पाएको चाइना वाटर इन्टरनेसनल इलेक्ट्रिक कर्पोरसन ९सीडब्ल्यूईले प्रसारणलाइनका सामान ल्याउन थालेको छ । प्रभावित स्थानीयलाई मुआब्जा दिन बाँकी छ । इन्जिनियरिङ प्रोक््युर्मन्ट कन्ट्र्याक्ट ९ईपीसी मोडलमा आयोजना बनाउने सम्झौता भएको हो । चाइना गेजुवाले सिभिल, हाइड्रोमैकानिकल र इलेक्ट्रोमैकानिकल निर्माण गर्नेछ ।

नुवाकोट जिल्लामा पर्ने यो आयोजनाबाट वार्षिक ४८ करोड ९० लाख युनिट बिजुली उत्पादन हुने अध्ययनले देखाएको छ । ६० मेगावाट जडित क्षमताको यो आयोजनाबाट सुखखायाममा पनि ५३ मेगावाट विद्युत् उत्पादन हुने अध्ययनले देखाएको छ ।

आयोजनाको टेलरेसबाट निस्केको पानी त्रिशूली- ३ 'बी'मा लगेर थप ४२ मेगावाट विद्युत् उत्पादन गर्ने लक्ष्य छ । 'बी'को काम पनि आगामी वर्षदेखि सुरु हुने त्रिशूली जलविद्युत् कम्पनीले जनाएको छ ।

श्रोत: नेपाल समाचारपत्र, २०७०/१२/२७

प्रसारण लाइन निर्माणमा अवरोध नपुर्याउन मनोवैज्ञानिक दबाब

नेपाल समाचारपत्र, हेटौंडा

लामो समयदेखि मुआब्जा र क्षतिपूर्ति विवाद जारी रहँदा नेपाल विद्युत् प्राधिकरणअन्तर्गत हेटौंडा-बर्दघाट २२० केभी प्रसारणलाइन आयोजनाले त्यसका नाममा प्रसारण लाइनमा अवरोध नपुर्याउन स्थानीयलाई मनोवैज्ञानिक दबाब दिएको छ। आयोजनाको वातावरण तथा सामाजिक व्यवस्थापन इकाईले मुआब्जा र क्षतिपूर्ति विवाद रहेका क्षेत्रको सार्वजनिक स्थानमा होर्डिङबोर्ड नै राखेर आयोजनालाई सहयोग गर्न नसके नबिगान आग्रह गर्दै मनोवैज्ञानिक दबाब दिएको हो। बोर्डमा देशलाई लोडसेडिङ मुक्त बनाउने अभियानमा सहकार्य गर्न र आयोजना निर्माणमा अवरोध नपुर्याउन पनि उल्लेख गरिएको छ।

प्रसारण लाइनबाट पीडित स्थानीयसँगको धेरैपटकको वार्ता अन्तिम टुंगोमा पुग्न नसकेको अवस्थामा आयोजनाको उक्त इकाईले पछिल्लो समय होर्डिङ बोर्ड अभियान थालेको हो। मकवानपुरमा मुआब्जा र क्षतिपूर्ति दिनुपर्ने २८ जनामध्ये चार जनाको विषयमा टुंगो लाग्न नसकेपछि प्रसारण लाइनले पूर्णता पाउन सकेको छैन। त्यसकारण तोकिएको समयमा प्रसारण लाइन निर्माण पूरा नहुने प्रायः निश्चित देखिएको छ। आयोजनाका इन्जिनियर रमेश घिमिरेले चितवन क्षेत्रमा मुआब्जा र क्षतिपूर्ति समस्या नरहेको तर मकवानपुरको सन्दर्भमा सामान्य विवादमात्र बाँकी रहेको बताउनुभयो। १० जनाले पहिल्यै मुआब्जा लिइसकेको तर चार जनाको हकमा केन्द्रीयस्तरमा पत्राचार गरिएको उहाँले बताउनुभयो। क्षतिपूर्ति विषयमा भने टुंगो लागिसकेको उहाँको भनाइ छ।

पीडित एकालाल श्रेष्ठले मुआब्जा विवादका विषयलाई लिएर करिब एक महिनाअघि पठाइएको पत्रबारे गृह मन्त्रालयले निर्णय गरिनसकेको बताउनुभयो। क्षतिपूर्ति विवाद करिब टुंगिए पनि त्यसको प्रभाव मुआब्जामा परेको भन्दै उहाँले मुआब्जा विवाद टुंगिएलगत्तै क्षतिपूर्ति विवाद टुंगिने बताउनुभयो। आगामी जुनसम्ममा प्रसारण लाइन निर्माण सक्ने लक्ष्य लिएर २००९ मार्चमा शुरू आयोजनाअन्तर्गत जनतासँग प्रत्यक्ष जोडिएका विशेष मुद्दाका कारण प्रसारण लाइन समयमै निर्माण सम्पन्न हुन नसक्ने अवस्था देखिएको हो।

हेटौंडाको चौकीटोलदेखि चितवनको आँपटारीसम्म करिब ७५ किलोमिटर क्षेत्रमा टावरको मुआब्जा र क्षतिपूर्ति विवाद जारी रहँदा प्रसारण लाइन निर्माणमा कठिनाई आइपरेको छ। सबै टावरका लागि आवश्यक सामान आइपुग्दासमेत सरकार र प्राधिकरणले मकवानपुरको सन्दर्भमा मुआब्जा र क्षतिपूर्ति विवाद समाधान गर्न सकेको छैन। प्रसारण लाइन निर्माणका लागि करिब ८० प्रतिशत सामान आइपुगिसकेको छ। प्रसारण लाइन तीव्र गतिमा भइरहँदा मकवानपुर क्षेत्रमा जग्गा पर्ने केहीलाई दिनुपर्ने मुआब्जा र क्षतिपूर्ति रकम टुंगिन सकेको छैन। चितवनका भने ११ का नौधुर जग्गाको मुआब्जा वितरण गरिसकिएको छ।

आयोजनालाई आफ्नो प्रमुख दायित्वअन्तर्गत पर्ने टावर राख्ने जग्गाका निम्ति बन प्रवेश गर्न करिब दुई वर्ष लागेकाले आयोजनामा दिलाई हुन गएको हो। मकवानपुरमा १९ सामुदायिक वनअन्तर्गत १० वटाको रुख कटान सकिएको छ। चितवनमा पर्ने २६ सामुदायिक वनमध्ये १४ वटामा टावर राख्ने जग्गाको भोगाधिकार प्राप्त भएसकेको छ। मकवानपुर क्षेत्रमा रहेका ८१ हजार सातसय १३ क्युफिट काठ र तथा तीनसय ७७ चट्टा दाउरा र चितवनमा एकलाख १५ हजार सातसय ५९ क्युफिट काठ र पाँचसय ७५ चट्टा दाउरा कटान गरी जिल्ला वन कार्यालयलाई हस्तान्तरण गरिएको छ। कुल दुईसय २६ टावर रहनेमा वन क्षेत्रमा एकसय ९० वटा टावर निर्माण गरिनेछ। टावर निर्माणका लागि ८५ वटाको फाउन्डेसन भएको छ। दुईसय २६ मध्ये नौवटा विशेष प्रकृतिका टावर रहने छ। हेटौंडाको सवस्टेशन भवन निर्माण कार्य करिब सकिएको र स्वीच यार्ड निर्माणको अधिकांश काम सकिएको इन्जिनियर घिमिरेले बताउनुभयो। हेटौंडाबाट पूर्व र पश्चिम दुवैतिर एकसय ३२ केभीका डबल सर्किट प्रसारण लाइन रहेकाले विशेषगरी पूर्वी क्षेत्रमा विद्युत् आपूर्ति सहज बनाउन भरतपुर-हेटौंडा डबल सर्किट प्रसारण लाइन निर्माण थालिएको हो। यसखण्ड निर्माण सम्पन्नपछि राष्ट्रिय प्रसारण ग्रीडमा जोडिनेछ। प्रसारण लाइन निर्माणका निम्ति विश्व बैंकले ऋण उपलब्ध गराएको छ।